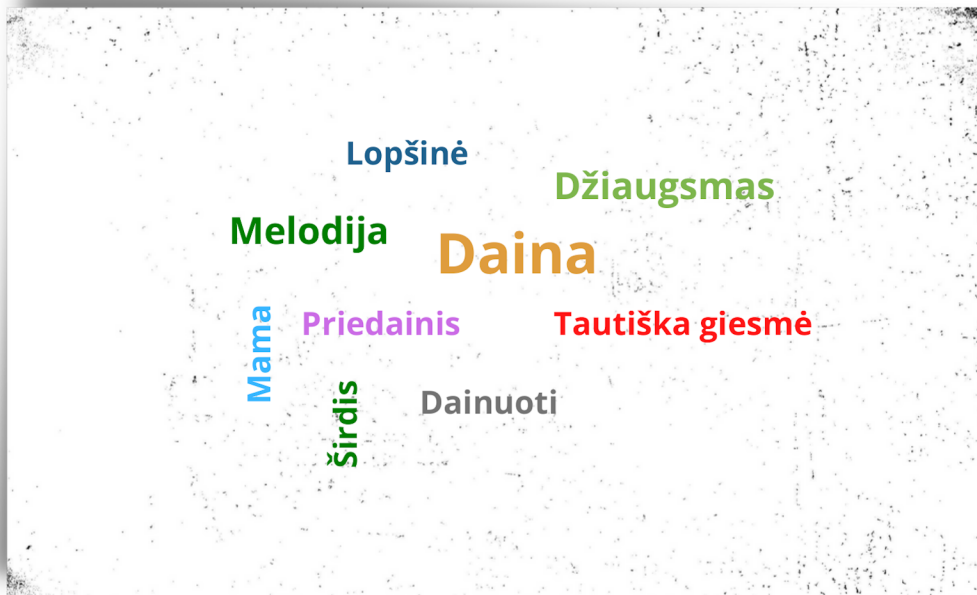

1.1 Kodėl lietuviai dainuoja?

1 užduotis. Kokių asociacijų jums sukelia žodis *daina*? Atsakydami į šį klausimą, jūsų bendraamžiai sudarė žodžių debesį. Papildykite jį savo asociacijomis.

2 užduotis. Kodėl žmogus dainuoja? Atsakydami nurodykite 3 priežastis.

Kodėl žmogus dainuoja?

1.1 Kodėl lietuviai dainuoja?

 3 uždutis. Pasiskirstę į 3 grupes, perskaitykite pateiktus tekstus apie lietuvių tautos dainas ir dainingumą. Bendradarbiaudami pasirinktu būdu atsakykite į klausimus ir atlikite uždutis.

Pasibraukite svarbias mintis, nežinomus žodžius išsiaiškinkite žodyne (žr. *Naudingos nuorodos*).

Algis Mickūnas.
M. Kiaušaitės
nuotrauka

1. Algis Mickūnas, lietuvių filosofas

Amerikietis kritikas Robert'as Payne'as teigia, kad Lietuvos dainos yra kaip tie sniego laukai. Jos atrodo dainuotos nuo neatmenamų laikų ir vis dar tebedainuojamos. Jų išlikimą lėmė poetinė jėga ir šalis, kurioje jos gimė. Ši šalis apsupta miškų, pelkių ir jūros, buvo palyginus atokiai nuo pagrindinių civilizacijos vieškelių. Dainos atveria poezijos formą, beveik neturinčią lygių šiame pasaulyje savo senoviniu originalumu. Jos – tarsi kalbinės prosenelės, kaip niekas kitas šioje žemėje, nes iš esmės jos – magija, burtai, dievų dovanos. Nors jos yra paprastos ir tiesiogiai suprantamos, bet nepriklauso mūsų pažįstamam pasauliui. Jos, kaip gyvūnų akys, turi kažką svarbaus <...>. Šios dainos nereiškia baimės dievams, bet ir nemaldauja gailėsčio. <...> Jos dainuojasi pačios ir tik reikalauja, kad joms būtų leista dainuoti. Mes jas sutinkame netikėtai, nustebę, kad tokioms tobuloms dainoms lemta išsilaikyti. Jos gražios, puikesnės už viską, ką esu matęs Vakarų literatūroje... Jos atrodo parašytos pasaulio aušroje, dar tebespindint to rytmečio rasai. Žmonės, kurie jas rašė ir dainavo, turėjo būti ypatingi. Jie sugebėjo giliai ir tiesiogiai jausti ir pajusti paprasčiausius dalykus: miškus, srovenančius upelius, mergaičių veidus ir dangaus spalvas. Jie dainavo be meno, bet kiek meno randasi jų nemeniškume. Jie dainavo pilnu balsu, suprasdami savo jėgą <...>, nujausdami savo puikybę, savo moralų kilnumą. Jiems pasaulis buvo tyrai nuplautas dangaus lietumi, ir nei kaltė, nei gailėstis nėra jų užslėgę. <...> Mes nežinome, kodėl <...> buvo toks dainų tvanas Lietuvoje, tokioje nuošalioje tautoje, kurią Europos istorijos arba nutyli, arba tik pamini kartu su kryžiuočių istorija. <...> Lietuvių <...> dainos kalba apie saulę su graškčiu draugiškumu, su džiaugsmu, bet be jokių ceremonijų. Poetas, dainius ir saulė šnekasi be tarpininkų, užburti vienas kitu... Ir ta pati saulė užteka kiekvieną rytą amžiname pasikartojimo rate. Mūsų amžiuje tokie tiesioginiai džiaugsmi jau yra reti ir mes jau baigiame užmiršti, kad kadaise džiaugsmas gyveno žemėje. Mūsų saulė yra atominė jėgainė. Lietuvių saulė turėjo veidą, ir tas veidas pasirodo dainose: gamta šypsosi savo švelnia šypsena ir tyliai džiaugiasi žmogaus darbais. Šis žmogus dar nebuvo atskirtas nuo gamtos jėgų; jis jas mylėjo ir jos jį globojo. Todėl mūsų baimingame amžiuje dainos yra aukščiausios vertės, nes jos kalba apie laiką, kada džiaugsmas dar vaikščiojo po žemę.

Kiekvienas <...> metų laikotarpis turėjo savo dainas. Marija Gimbutienė teigia, kad lietuvio sąryšis su žeme, su savo motina, buvo pats stipriausias. Lietuvis turėjo aštrią akį gamtai ir jos spalvoms. <...> Dainose galima išvysti daugybę lygiagrečių tarp žmogaus ir gamtos eigų. Toks gamtos „prigijimas“ dainose nebuvo perlaužtas nei svetimšalių, nei vidinių krikščionybės invazijų. Pasak Gimbutienės, vien tik lietuvių liaudies supratimas visoje Europoje gali pasigirti gyva sena mitologija, su daugybe pagoniškų vardų ir mitologinių vaizdų <...>.

Latvių mokslininkas Kratins net teigia, kad dainos neturi „istorinio laiko“ arba chronologijos; jos tik esą yra sukaupusios papročius ir jų poetinę išraišką. Vienu žodžiu, jos yra tautos atmintis <...>. Dainos ir poezija yra žmonių istorijos be datų.

Pagal Algį Mickūną „Lietuviškai kalbant“

1.1 Kodėl lietuviai dainuoja?

Antanas Maceina.
www.maceina.lt
nuotrauka

2. Antanas Maceina, lietuvių filosofas

<...> Daina išties yra visuotinai paplitusi lietuvių liaudyje. Beveik nėra tokios gyvenimo srities, kuri nebūtų apipinta dainomis, nelyginant vijokliais: gimimas ir mirtis, vestuvės ir vardynos, metų šventės, šienapjūtė, rugiapjūtė, linų mynimas, naktigonė. Tylūs, ilgi žiemos vakarai, kai merginos verpia, o vyrai suka kanapines virves, – viskas pradedama daina, daina palydima ir baigiama su daina. Jau XVII a. pabaigoje buvo konstatuotas ir aprašytas natūralus lietuvių liaudies polinkis dainuoti. Ragainės pastorius Th. Lepneris apie tai sakė: visi lietuviai „yra kompozitoriai, savo dainoms kuriantys melodijas, nors kai kurias jie išmoksta ir iš vokiečių. Iš prigimties jie linkę dainuoti ir todėl yra puikūs *musici naturales*... Daugiausia dainuojamos mylos dainos, tačiau dainuojama ten ir apie tokius dalykus, kurie jiems ateina į galvą ar esti prieš akis.“ <...>

Pažymėtina, kad lietuvis puikiai suvokia savojo dainavimo džiaugsmą ir vertina sugebėjimą dainuoti. <...> Iš tikrųjų, kai buvo pradėtos rinkti lietuvių liaudies dainos, dažna senesnė moteris mokėjo iki 300 arba net 400 melodijų ir pilnus dainų tekstus.

Lietuviai dainuoja ne dėl meno, bet kad pačia daina suteiktų savo gyvenimui būties formą. Todėl jie nedainuoja klausytojams: nedainuojantis klausytojas netoleruojamas. Lietuvių liaudies daina nėra koncertinis kūrinys, kuris leistų nuošaliai ir abejingai jį klausytis; daina yra savotiškas pasibuvimas, buvimas kartu, kuriame turi dalyvauti visi esantieji. Todėl joje nėra paskirų dainininkų ar vedančiųjų, kuriems kartu dainuojantys tėra tik fonas ar palyda – kas, pavyzdžiui, dažnai yra rusų ar ukrainiečių liaudies dainose. Lietuvių liaudies daina iš esmės yra bendrijos daina. Bendras gyvenimas, kurį lietuvių valstietis gyveno kaime, tiksliai atsispindi ne tik jo dainų turinyje, bet taip pat ir jų atlikimo formoje.

Todėl lietuvių liaudies daina nėra negyva jau išnykusios praeities liekana, bet vis dar gyvastingos tautos dabarties natūrali dalis. <...> Deja, šiuolaikinės Europos vystymasis eina šių esminių tautos sluoksnių dvasinio svetimėjimo kryptimi: tikrąją liaudies dainą „išstumia bažnytinės, mokyklinės, organizacijų ir gatvės dainos“. Liaudies daina užrašoma raštu, įrašoma magnetofono juoston, net dainuojama, bet jos buvimas <...> – sustingęs koncertinis numeris scenoje arba radijuje. <...> Iki pat mūsų laikų lietuvių tauta kaip bendrija tebekuria naujas dainas, kurios savo dvasia ir forma yra tikros liaudies dainos. <...> Netgi šiandien esama įrodymų, kad liaudies dainos kūrimas Lietuvoje nėra nutrūkęs. <...>

Esminis dainos bruožas yra tai, kad ji nėra nei vien poezija, nei vien muzika. Dainos žodis netiriamas taip, kaip vien deklamuojant eilėraštį, o jos melodija neatliekama, kaip vien tik grojant instrumentinę muziką. Dainos žodis skamba, o dainos garsai kalba. Ši žodžio ir tono vienovė padaro dainą pirminiu žmonijos meno kūrinium. Visa tai lietuvių liaudies dainoje kuo akivaizdžiausiai pasireiškia. <...> Lietuvių liaudies daina tvirtai rodo pirmykštės poezijos ir muzikos vienovę.

Per šitai apskritai pasireiškia ypatingas dainuojančio žmogaus – lygiai ir dainuojančios tautos – santykis su būtimi.

Taigi jei tauta, tokia kaip lietuvių, ypatingu mastu ir su ypatinga meile mėgsta dainą, – tai <...> yra ženklas, kad ši tauta vis dar tebėra ikifilosofinėje būklėje, nors jau seniai gyvena aukštos kultūros sferoje. Dainuojanti tauta atskleidžia tą gyvą tolimos praeities tarpsnį, kuriame žmogaus sielos vystymasis praėjo per klausimus ir pažinimą, per dvejonas ir neigimą.

Pagal Antaną Maceiną „Liaudies daina – tautos sielos išraiška“

1.1 Kodėl lietuviai dainuoja?

3. Gintaras Beresnevičius, lietuvių religijotyrininkas, rašytojas

Lietuviai dainuoja kaip pasiutę, tai vadinamoji dainų tauta, nors latviai turi savo nuomonę, o, kaip įprasta, atskirą nuomonę tiek apie latvius, tiek apie lietuvius turi estai <...>.

Lietuviai dainuoja tiek individualiai, tiek šeimomis, giminėmis, grupėmis. Dainuoja jie ir miniomis, o tai yra šventė; kuo daugiau dainuoja, tuo šventė didesnė, o kai dainų ima varvėti per kraštus, tai būna dainų šventė. <...>

Gintaras Beresnevičius.
K. Vanago nuotrauka

Tekstai dainų pasibaisėtinais neinformatyvūs. Dažnai pasikartojantys, persikartojantys ar nuoširdžiai pasakojantys apie žirgelių ganymą, na, panelių lankymą. Kas be ko. Saulelė, kalneliai, jūrelės marelės, lelijos. Siūbuoja, joja. Gal ir įvykiai. Bet nelabai užkrečiantys smalsumu; pasikartojimai begaliniai, o begaliniai ir varantys nuobodulį, o ne tango aistringą siužetą, ne, aistros jokios, nei pamokymų, nei istorijų kokių nibelungiškų.

Lietuvė ar lietuvis dainuoja apie laukimą. Visos dainos yra laukimo dainos, šit imsi kas ir atsitiks, aš plauksiu, žada, aš skrisiu, žada, aš eisiu, žada – bet neina ir neskrenda kažin kodėl. O jei ir skrenda – tai visada pro šalį, pro debesis, pro kalnelius, bet pro šalį, arba stebėtojas tiesiog ima ir mato dingstant padangėje gulbių pulkelį ar bernelį, ar mergelę užu miško, užu marių. Tai meditacinis matymas, meditacinė jausena. Štai ką noriu pasakyti apie tas gūdžias liaudies dainas. O meditacija būna tada, kai ištuštėji pats, kai savo sąmonę valaisi sluoksniu po sluoksniu, gulbės plunksnomis, medžiais, kalneliais dairydamasis, bet išmeti žvilgsnį ir balsą į aplinką, idant imtum ir ištuštėtum.

Visos lietuvių dainos apie laukimą, o tai yra kiekvienos meditacijos tikslas. Išsemi, išdainuoji, išdainuoji pasyve, stovėdamas ant žemės, ištuštėji visas ir tavo sieloje pasidaro tuščia, lietuviškos dainos tobulasai tikslas yra tuštuma dūšios, ištuštėjimas, tam ir melodijos migdančios kraupiam apsnūdimui, bet tai ištuštėjimas, dainuojama, idant būtumbei tuščias. <...>

Lietuvis dainuoja vis dėlto atsistojęs ir jam ta vieta, kur stovi, – pasaulio vidurys ir jame jisai tuštėja. O ištuštėjęs pasaulio vidury ant kalno ar girioje, ar lauko gale tu lieki tuščias jausenai, kuri nepalyginama niekaip ir nepasiekiamo jokia kita magine priemone nekaip liaudies daina, kuri jau iš magijos mistikon pereina, ištuštėji, kad nebūtum.

Ir kai tavęs nėra, ateina Dievas, kilnodamas kojas ir rankomis debesis sklaidydamas, ir nusileidžia į tavo kaukolę, ir pasižiūri pro tavo vyzdžius, ir pasako *antelės antelės*.

Ir nueina, ir sugrįžta namo, tačiau tavo vyzdžiai šlapi nuo Dievo.

Ir kaukolės viduje jis pasistatęs krasę, ir žinai, kad dainuojant atsistojus jis ten gali ateiti didelės pėdas pailsinti, didelėm rankom iš vidaus paglostyti smegenį, bet tai dar vienas lauktuvis, kai tu ištuštėji ir pasidarai vietą tuščią. Būna, kai kaimas dainuoja ir į jį nueina Dievas, būna, kai minia dainuoja ir į ją nueina Dievas, būna, kai šimtas tūkstančių dainuoja atsistoję viduryje ir į šitus dainuojančius Dievas nulipa ir būna toje tuštumoje, nes tai jo namai ta tuštuma, ir tai kolektyvinė meditacija, bendruomenės meditacija, leidusi kadaise genčiai suderinti savo sąsąmonės kamertonus, savo ryšį su dievais ir tarpusavio susiskambėjimą. Daina – ne maldos forma, nes ji nieko neprašo, tai žodžių tarimas, idant būtum tuščias, o tai mantrų tarimas, ir dainos yra mantros lietuviškos, kad būtų tuščia nuo žodžių, ir žodžiai – tik laipteliai, kuriais Dievas įlipa savo krėslelin kaukolės padangtėje, ir kol tu laikai dainą sustojęs nieko nelaukdamas, nieko nesitikėdamas, kada tu tuščias, tu esi gerai, taisyklingai išgiedota lietuviška mantra.

Gintaras Beresnevičius „Dainavimas atsistojus“

1.1 Kodėl lietuviai dainuoja?

Klausimai ir užduotys

1 tekstas

1. Kalbėdamas apie lietuviškas dainas, lietuvių filosofas A. Mickūnas remiasi R. Paune'u. Su kuo amerikiečių kritikas lygina Lietuvos dainas?
2. Užrašykite bent 3 epitetus, kuriais apibūdinamos lietuvių liaudies dainos.
3. Kaip apibūdinami žmonės, kurie jas kūrė ir dainavo? Kodėl?
4. Kokiais žodžiais nusakoma dainų gausa Lietuvoje, nuošalioje Europos tautoje?
5. Kaip lietuvių dainose kalbama apie saulę? Kokį ryšį su gamta toks kalbėjimas atskleidžia?
6. Kodėl lietuvių dainos yra aukščiausios vertės?
7. A. Mickūnas perfrazuoja lietuvių archeologę Mariją Gimbutienę. Kaip ji apibūdina lietuvių sąryšį su žeme? Kodėl?
8. Kaip filosofas apibūdina dainas?
9. Kaip manote, koku tikslu A. Mickūnas parašė šį tekstą?
10. Suformuluokite arba raskite tekste ir pabraukite svarbiausią teksto mintį.

2 tekstas

1. Kokiose lietuvių gyvenimo srityse, anot filosofo A. Maceinos, dainuojama liaudies daina?
2. Remdamasis Ragainės pastoriaus Theodor'o Lepnerio mintimis, autorius kalba apie lietuvių polinkį dainuoti. Koku epitetu apibūdinamas šis polinkis?
3. Kodėl, anot A. Maceinos, lietuviai dainuoja?
4. Kodėl lietuvių liaudies daina nėra koncertinis kūrinys?
5. Kokią lietuvių liaudies dainos ypatybę pabrėžia filosofas?
6. Autorius teigia, kad šiuolaikinėje Europoje liaudies daina išstumiamą. Kokia, anot jo, yra lietuvių tautos dainų situacija?
7. Ką, pasak filosofo, atskleidžia lietuvių liaudies daina?
8. Ką rodo lietuvių tautos meilė dainai?
9. Kaip manote, koku tikslu A. Maceina parašė šį tekstą?
10. Suformuluokite arba raskite tekste ir pabraukite svarbiausią teksto mintį.

3 tekstas

1. Kaip rašytojas G. Beresnevičius apibūdina lietuvių dainavimą?
2. Kodėl autorius lietuviškų dainų tekstus vadina „pasibaisėtinais neinformatyviais“?
3. Apie ką, anot rašytojo, dainuoja lietuvis ar lietuvė?
4. Kodėl lietuvių dainos apie laukimą lyginamos su meditacija? Koks tokios meditacijos tikslas?
5. Kaip G. Beresnevičius aiškina lietuvių dainavimą atsistojus?
6. Kas, anot autoriaus, nutinka dainuojant? Kuo žmogui svarbus šis įvykis?
7. Kuo daina skiriasi nuo maldos? Kuo daina panaši į mantrą?
8. Kaip supratote veiksma „dainuoti atsistojus“? Apie kokią lietuvių laikyseną kalbama?
9. Kaip manote, koku tikslu G. Beresnevičius parašė šį tekstą?
10. Suformuluokite arba raskite tekste ir pabraukite svarbiausią teksto mintį.

- ! „Kažkas net visą mūsų šalį buvo pavadinęs Dainava, o jos gyventojus dainuviais“, – knygoje „Lietuvių tautos išlikimo drama“ primena Romualdas Grigas.

1.1 Kodėl lietuviai dainuoja?

4 užduotis. Apibendrinami atlikite užduotis. Remkitės skaitytais tekstais.

1. Apibūdinkite lietuviškas dainas.

2. Remdamiesi skaitytais tekstais, nurodykite bent 2 priežastis, kodėl lietuviai dainuoja.

Blank writing area for task 1, consisting of a rounded rectangle with a double-line border and eight horizontal lines inside.

Blank writing area for task 2, consisting of a rounded rectangle with a double-line border and eight horizontal lines inside.

5 užduotis. Remdamiesi 4 užduotimi ir asmenine patirtimi, papildykite bendraamžių samprotavimo pastraipą „Kodėl lietuviai dainuoja?“. Nurodykite 3 priežastis.

Kodėl lietuviai dainuoja?

Lietuviai nuo seno garsėja savo _____
dainomis, todėl yra vadinami dainuojančia tauta. Pirma, jie dainuoja todėl, kad _____

Tai patvirtina ir _____

Antra, lietuviai dainuoja dėl to, kad _____

Trečia, lietuviai dainuoja, kad _____

Taigi lietuviai dainuoja, nes _____

Dainų šventė. Lietuvos nacionalinio kultūros centro nuotrauka

Rašymui

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 evenly spaced lines across the page.